

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

Vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumi (VTNP) nosacījumi

CFLA Valsts atbalsta nodaļas vadošā eksperte

Ilze Akmentiņa

Ilze.Akmentina@cfla.gov.lv

23.08.2024.

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
struktūrfondi un
Kohēzijas fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

Pilnvarojuma akts

1) sabiedriskā pakalpojuma pienākumu **saturs**

- ✓ skaidri definēts uzticētais sabiedriskas nozīmes pakalpojums
- ✓ prasības sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam par nepieciešamā tehniskā aprīkojuma uzturēšanu un atjaunošanu, lai nodrošinātu minēto pakalpojumu izpildi saskaņā ar katram konkrētajam pakalpojumam izvirzītajām prasībām

2) pilnvarojuma **termiņš** (līguma darbības laiks nepārsniedz 10 gadus, iespējams termiņu pagarināt)

3) sabiedriskā pakalpojuma sniedzējs un pakalpojuma sniegšanas **teritorija**

- ✓ Var tikt definēta visa Latvijas teritorija

4) komercsabiedrībai piešķirto ekskluzīvo vai īpašo tiesību būtība

5) kompensācijas mehānisma apraksts un atlīdzības maksājuma aprēķināšanas, **kontroles un pārskatīšanas kārtība**

- ✓ regulāras kompensācijas atbilstības pārbaudes vismaz ik pēc trim gadiem pilnvarojuma akta darbības periodā, kā arī tā beigās

6) pasākumi atlīdzības (kompensācijas) maksājumu **pārmaksas** novēršanai un atmaksāšanai

7) **atsauce** uz lēmumu Nr.2012/21/ES

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

Pilnvarojuma akts I

Ekskluzīvās vai īpašās tiesības

- ✓ **ekskluzīvas tiesības** — tiesības, kuras valsts vai pašvaldības institūcija ar tiesību aktu vai līgumu vai tās pilnvarota juridiskā persona ar līgumu ir piešķirusi komercsabiedrībai, pilnvarojot komercsabiedrību sniegt pakalpojumus vai veikt darbības noteiktā administratīvajā teritorijā;
- ✓ **īpašās tiesības** — tiesības, kuras valsts vai pašvaldības institūcija ar tiesību aktu vai līgumu vai tās pilnvarota juridiskā persona ar līgumu ir piešķirusi noteiktām komercsabiedrībām un kuras konkrētā administratīvajā teritorijā, neievērojot objektivitātes, proporcionalitātes un diskriminācijas aizlieguma kritērijus, vismaz vienā no šādiem veidiem:
 - a) ierobežo komercsabiedrību skaitu līdz divām vai vairāk komercsabiedrībām, kurām ir atļauts sniegt kādus noteiktus pakalpojumus vai veikt darbības,
 - b) izraugās vairākas konkurējošas komercsabiedrības, kurām ir atļauts sniegt kādus noteiktus pakalpojumus vai veikt darbības,
 - c) piešķir vienai vai vairākām komercsabiedrībām priekšrocības, kas ievērojami ietekmē kādas citas komercsabiedrības iespējas sniegt to pašu pakalpojumu vai veikt to pašu darbību tajā pašā administratīvajā teritorijā ar vienlīdzīgiem nosacījumiem.

Centrālā finanšu un
ligumu aģentūra

VTNP lēmums, 6.pants

Dalībvalstis nodrošina, ka kompensācija, ko piešķir par pakalpojuma ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi sniegšanu, atbilst šajā lēmumā noteiktajām prasībām un jo īpaši ka uzņēmums nesāņem kompensāciju, kas pārsniedz saskaņā ar 5. pantu noteikto summu [neto izmaksas]. Dalībvalstis pēc Komisijas pieprasījuma sniedz pierādījumus. **Tās veic regulāras pārbaudes vai nodrošina, ka tās tiek veiktas, vismaz ik pēc trīs gadiem pilnvarojuma akta darbības periodā un tā beigās.**

Ja uzņēmums ir saņēmis kompensāciju, kas pārsniedz saskaņā ar 5. pantu noteikto summu [neto izmaksas], dalībvalstis pieprasa attiecīgajam uzņēmumam atmaksāt saņemto pārmērīgo kompensāciju. Kompensācijas aprēķināšanas parametrus atjaunina nākotnei. Ja pārmērīgas kompensācijas summa nepārsniedz 10 % no vidējās gada kompensācijas summas, šādu kompensāciju var pārnest uz nākamo periodu un atskaitīt no kompensācijas summas, kas jāmaksā par minēto periodu.

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

Pilnvarojuma līguma nosacījums par atlīdzības noteikšanu un kontroli

Līgumā iekļaujamie nosacījumi - pašvaldība ne retāk kā reizi trijos gados veic pārbaudes par pakalpojuma sniedzējam piešķirto atlīdzības maksājumu/kompensāciju izlietojumu un tā atbilstību piešķiršanas kritērijiem, aprēķinu un kontroles kārtību un pārmērīgas kompensācijas novēršanu, kas atbilst Eiropas Komisijas 2011.gada 20. Decembra lēmuma Nr. 2012/21/ES par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi 5. un 6. pantam.

Ja pārmērīgas kompensācijas summa nepārsniedz 10 % no vidējās gada kompensācijas summas, šādu kompensāciju var pārnest uz nākamo periodu un atskaitīt no kompensācijas summas, kas jāmaksā par minēto periodu. Bet ja kompensācijas summa pārsniedz saskaņā ar Eiropas Komisijas lēmuma Nr.2012/21/ES 5.pantā noteikto summu, tad uzņēmumam ir pienākums atmaksāt saņemto pārmērīgo kompensāciju.

Centrālā finanšu un
ligumu aģentūra

Apliecinājums par pārkompensācijas kontroli

Ja projektā tiek iekļautas darbības, kas ir saistītas ar sabiedriskā pakalpojuma sniegšanu, projekta iesniedzējs iesniedz sadarbības iestādē vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojuma pilnvarojuma uzlicēja apliecinājumu par MK noteikumu minētās atlīdzības (kompensācijas) maksājumu kontroli un pārskatīšanu, kā arī minēto atlīdzības (kompensācijas) maksājumu pārmaksas novēršanu un atgūšanu, ievērojot Eiropas Savienības līmenī noteikto pārbaūžu regularitāti, bet ne retāk kā reizi trijos gados un pilnvarojuma akta darbības perioda beigās.

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

Piemēri līguma nosacījumiem saistībā ar kompensācijas mehānisma aprakstu un atlīdzības maksājuma aprēķināšanas, kontroles un pārskatīšanas kārtību (ietverot regulāras kompensācijas atbilstības pārbaudes vismaz ik pēc trim gadiem pilnvarojuma akta darbības periodā, kā arī tā beigās un pasākumi atlīdzības (kompensācijas) maksājumu pārmaksas novēršanai un atmaksāšanai

Gadījumā, ja VTNP kompensācijas mehānisms noteikts iestādē ar atsevišķu kārtību, tas jāiekļauj līgumā, piemēram, *Kompensācijas aprēķināšanas metodika tiek noteikta ar ...dokumentu.*

Kompensācijas parametru uzraudzības kārtība - *Pašvaldība, vismaz ik pēc trīs gadiem Līguma darbības laikā un Līguma darbības beigās nodrošina kompensācijas parametru atbilstības kontroles veikšanu, t.i. ne vēlāk kā līdz ... un ...*

Pašvaldība izskata uzņēmuma iesniegto atlīdzības maksājumu/kompensācijas iesniegumu saskaņā ar *Pašvaldības saistošajiem noteikumiem (vai cits dokuments)* par atlīdzības maksājumu/kompensācijas piešķiršanas kritērijiem, aprēķinu un kontroles kārtību un pārmērīgas kompensācijas novēršanu, ņemot vērā, ka pieprasāmā summa nevar pārsniegt summu, kas nepieciešama, lai segtu neto izmaksas, kas rodas, pildot sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumus, tostarp saprātīgu peļņu (atbilstoši EK lēmuma 2012/21/ES 5.panta 1.punktam) un var lemt par attiecīgu atlīdzības maksājumu/kompensācijas piešķiršanu.

Pašvaldība ne retāk kā reizi gadā veic pārbaudes par Sabiedrībai piešķirto atlīdzības maksājumu/kompensāciju izlietojumu un tā atbilstību piešķiršanas mērķiem saskaņā ar *Pašvaldības saistošajiem noteikumiem (cits dokuments)* par atlīdzības maksājumu/kompensācijas piešķiršanas kritērijiem, aprēķinu un kontroles kārtību un pārmērīgas kompensācijas novēršanu, kas atbilst EK lēmuma Nr. 2012/21/ES 5. un 6.pantam. Ja pārmērīgas kompensācijas summa nepārsniedz 10 % no vidējās gada kompensācijas summas, šādu kompensāciju var pārnest uz nākamo periodu un atskaitīt no kompensācijas summas, kas jāmaksā par minēto periodu. Bet, ja kompensācijas summa pārsniedz saskaņā ar EK lēmuma Nr. 2012/21/ES 5.pantu noteikto summu, tad uzņēmumam ir pienākums atmaksāt saņemto pārmērīgo kompensāciju.

Atsauce uz FM vadlīnijām, pēc kurām vadīties:

[https://www.fm.gov.lv/lv/skaidrojosie-materiali/Vispārējas-tautsaimnieciskas-nozīmes-pakalpojumu-\(VTNP\)-kompensācijas-noteikšanas-metodes](https://www.fm.gov.lv/lv/skaidrojosie-materiali/Vispārējas-tautsaimnieciskas-nozīmes-pakalpojumu-(VTNP)-kompensācijas-noteikšanas-metodes)

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

Normatīvais regulējums VTNP jomā

Komisijas 2011.gada 20.decembra lēmums (**2012/21/ES**) par Līguma par ES darbību 106.panta 2.punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi

Komisijas 2012. gada 11. janvāra paziņojums Nr. **2012/C 8/02** par Eiropas Savienības atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu (skaidro būtiskus jēdzienus VTNP jomā)

EK

rokasgrāmata

https://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/new_guide_eu_rules_procurement_lv.pdf

Atsauce uz FM vadlīnijām:

[https://www.fm.gov.lv/lv/skaidrojosie-materiali_Vispārējas_tautsaimnieciskas_nozīmes_pakalpojumu_\(VTNP\)_kompensācijas_noteikšanas_metodes](https://www.fm.gov.lv/lv/skaidrojosie-materiali_Vispārējas_tautsaimnieciskas_nozīmes_pakalpojumu_(VTNP)_kompensācijas_noteikšanas_metodes)

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

VTNP būtība

VTNP sniegšana ir saimnieciskā darbība!

Valsts vai pašvaldība ar līgumu uzliek pienākumu uzņēmumam/struktūrai sniegt pakalpojumu un attiecīgi kompensē tos neto izdevumus, ko rada pakalpojuma sniegšana.

Komercdarbības atbalsts = kompensācija par sniegto VTNP.

Kāpēc piemēro komercdarbības atbalsta kontroli?

Uzņēmums veic ekonomisku aktivitāti → saņem kompensāciju par VTNP
→ tiek radīta selektīva ekonomiska priekšrocība → var radīt konkurences kropļojumu ES iekšējā tirgū

Kad VTNP uzlicējs ir definējis VTNP, šo pakalpojumu ar speciālu pilnvarojuma aktu uztic sniegt vienam vai vairākiem komersantiem. *(par pilnvarojuma akta nākamajā slaidā)*

Kas ir vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumi (VTNP)

- ✓ Nav definīcijas ES līmenī, dalībvalstis pašas precīzi define, jābūt skaidram saturam;
- ✓ VTNP tiek sniegti visas sabiedrības interesēs;
- ✓ VTNP ir pakalpojumi, ko tirgus dalībnieks, ja tas ņemtu vērā savas komerciālās intereses, neuzņemtos sniegt vispār vai neuzņemtos sniegt tādā pašā apmērā pie tādiem pašiem nosacījumiem kā definētajā "īpašajā uzdevumā" – ir pierādāma tirgus nepilnība;
- ✓ jāpamato iemesli, kuru dēļ VTNP pilnvarotājs uzskata, ka attiecīgo pakalpojumu tā īpašā rakstura dēļ ir jāklasificē kā VTNP un to jānošķir no citas saimnieciskās darbības;

Piemēri: Siltumapgāde, Ūdensapgāde un kanalizācija, Valsts apmaksātā veselības aprūpe, Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, Sabiedriskais transports

Centrālā finanšu un
līgumu aģentūra

Paldies par uzmanību! Jautājumi?

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
struktūrfondi un
Kohēzijas fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē